

بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح نگهداری وجه نقد .

دکتر زهره حاجیها

حسین رجب‌دُری

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی ارتباط بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و نگهداری وجه نقد شرکت است. در این پژوهش برای سنجش نگهداری وجه نقد از نسبت **اوزکان** و **اوزکان (۲۰۰۴)** و برای سنجش ویژگی‌های کمیته حسابرسی از متغیرهای پیشنهادی **پر سونز (۲۰۰۹)** و **روهانا و همکاران (۲۰۱۴)** و **هی‌شام و همکاران (۲۰۱۴)** استفاده شده است. دوره زمانی مورد مطالعه شامل سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ و نمونه برگزیده متشکل از ۱۳۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. همچنین برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که پس از کنترل متغیرهای کنترلی، بین استقلال کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی و اندازه کمیته با سطح نگهداری وجه نقد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. با توجه به یافته‌های پژوهش، می‌توان ادعا کرد افزایش کیفیت ویژگی‌های کمیته حسابرسی، سطح نگهداری و مدیریت وجه نقد شرکت را افزایش می‌دهد. در نتیجه

دانشیار حسابداری، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. .
دانشجوی دکتری حسابداری، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

نویسنده مسئول مقاله: دکتر زهره حاجیها (.)

تاریخ دریافت: ۹۵/۹/۳۰ تاریخ پذیرش: ۹۶/۲/۶

.....

پیشنهاد می‌گردد که شرکت‌ها برای افزایش سطح نگهداری وجه نقد شرکت که آن را از ریسک‌های محیطی مصون می‌دارد، به ویژگی‌های کمیته حسابرسی توجه ویژه نمایند.

واژه‌های کلیدی: نگهداری وجه نقد، ویژگی‌های کمیته حسابرسی، بورس اوراق بهادار.

مقدمه

یکی از ویژگی‌های کشورهای توسعه یافته، وجود بازارها و نهادهای مالی کارآمد است که ضمن ایفای نقش مهم در اقتصاد این کشورها، زمینه ساز رشد و توسعه اقتصادی نیز هستند. بازار سرمایه ارتباط نزدیکی با ساختار اقتصادی کشورها داشته و قوت و ضعف آن می‌تواند نشان‌دهنده وضعیت اقتصادی کشور باشد. توسعه بازار سرمایه نیز می‌تواند نقش مهمی در رشد درآمد ملی کشور و رفاه عمومی جامعه ایفا کند (عباسیان و همکاران، ۱۳۸۷). تحلیل گران اوراق بهادار، مدیران شرکت‌ها، سرمایه‌گذاران و افرادی که در بازار سرمایه مشارکت دارند نیازمند اطلاعاتی برای تصمیم‌گیری در مسائل مالی هستند. در این زمینه سرمایه در گردش^۱ و میزان نگهداری وجه نقد، از اقلام مهم دارایی‌های واحدها و بنگاه‌های اقتصادی محسوب می‌شود که در تصمیم‌گیری‌های مالی نقش قابل توجهی دارد. توسعه کمی و کیفی فعالیت‌های تجاری، توسعه کمی و کیفی قلمرو مدیریت مالی را به دنبال داشته است و به تبع آن مدیریت مالی را پیچیده‌تر نموده است. تداوم فعالیت‌های بنگاه‌های اقتصادی تا میزان زیادی به مدیریت منابع کوتاه‌مدت آن بستگی دارد، زیرا فعالیت‌های عملیاتی در یک دوره عادی که به گونه معمول سالانه است، به شناخت سرمایه در گردش و نگهداری وجه نقد و مدیریت مطلوب آن مربوط می‌شود، به گونه‌ای که از این مسیر، یافته‌های مورد انتظار تحقق یابد و امکان تداوم فعالیت در بلندمدت فراهم شود (رهنمای رودپشتی و کیایی، ۱۳۸۷). همچنین هدف از تشکیل کمیته حسابرسی، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت‌مدیره جهت کسب اطمینان معقول از اثربخشی فرآیندهای نظام راهبری، مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی، سلامت گزار شگری مالی، اثربخشی

حسابرسی داخلی، استقلال حسابرس مستقل و اثربخشی حسابرسی مستقل و رعایت قوانین، مقررات و الزامات است (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱).

افزایش کیفیت ویژگی‌های کمیته حسابرسی به عنوان ابزار نظارتی شرکت می‌تواند به کاهش ریسک‌های محیطی منجر شود. یکی از روش‌های مدیریت سرمایه در گردش نیز نگهداری سطح مناسب و بهینه از وجه نقد است تا بتوان در شرایط بحرانی واکنش مناسب نشان داد و شرکت را از مواجهه با ریسک ورشکستگی مصون نگه داشت. **لی هونگ و همکاران^۲ (۲۰۱۶)** نیز معتقدند که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و نگهداشت وجه نقد رابطه معناداری وجود دارد. لذا، هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح نگهداری وجه نقد شرکت است. در ایران به علت جدید بودن قوانین مربوط به الزام وجود کمیته حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، پژوهش تجربی که به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر نگهداشت وجه نقد پرداخته باشد، انجام نشده است، لذا، انجام پژوهش‌های گوناگون در زمینه کمیته حسابرسی می‌تواند آزمونی بر اهمیت قوانین مربوطه باشد. مسئله اصلی پژوهش را می‌توان به این صورت بیان کرد که آیا ویژگی‌های کمیته حسابرسی رابطه‌ای با سطح نگهداری وجه نقد شرکت دارد؟ به عبارتی یک کمیته حسابرسی که دارای ویژگی‌های تخصصی مناسبی است منجر به تصمیم‌های نظارتی مناسب در زمینه مدیریت وجه نقد شرکت نیز خواهد شد و شرکت را از خطر سقوط دور می‌سازد. لذا، با توجه به اینکه تاکنون پژوهشی در این زمینه صورت نگرفته است، بررسی این موضوع ضروری به نظر می‌رسد.

در ادامه ابتدا پیشینه پژوهش مطرح می‌شود و در ادامه روش پژوهش و آزمون فرضیه‌ها ارائه می‌گردد. در انتها نیز بحث و نتیجه‌گیری و محدودیت‌های پژوهش بیان شده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

هدف از تشکیل کمیته حسابرسی، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت مدیره و بهبود آن جهت کسب اطمینان معقول از اثر بخشی فرآیندهای نظام راهبری، مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی، سلامت گزارشگری مالی، اثربخشی حسابرسی داخلی، استقلال حسابرس مستقل و اثربخشی حسابرسی مستقل و رعایت قوانین، مقررات و الزامات است (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱). در حیطه گزارشگری نیز این کمیته وظایف نظارت بر موضوع‌های بااهمیت گزارشگری مالی، قضاوت‌ها و برآوردهای عمده، رویه‌های حسابداری عمده، نحوه افشا و انتخاب و تغییر در هر یک از آنها و افشای معاملات با اشخاص وابسته در گزارش‌های مالی شرکت را برعهده دارد. همچنین کسب اطمینان معقول نسبت به سلامت، قابلیت اعتماد و به موقع بودن سایر گزارش‌های تهیه شده برای انتشار به خارج از شرکت بر عهده این کمیته است. حضور یک کمیته حسابرسی با کیفیت، می‌تواند نظارت بر صورت‌های مالی را افزایش داده و منجر به کیفیت اقلام تعهدی بالاتر و مدیریت سود کمتر گردد (لی هونگ و همکاران، ۲۰۱۶).

سطح نگهداری وجه نقد، در برگیرنده جوهری است که به سرعت برای سرمایه‌گذاری در دارایی‌های فیزیکی و یا برای توزیع به سرمایه‌گذاران در دست باشد. مطابق نظریه کینز^۳ (۱۹۳۶) شرکت‌ها وجه نقد را برای انگیزه‌های احتیاطی^۴، سوداگری^۵ و معاملاتی^۶ ذخیره می‌نمایند. انگیزه معاملاتی به وجه نقد نگهداری شده برای معامله‌های روزانه اشاره دارد که برای خرید کالا و خدمات پرداخت می‌شود. انگیزه احتیاطی به وجه نقد نگهداری شده در قبال مسائل امنیتی مانند حمایت شرکت در مقابل نوسان‌های پیش‌بینی نشده مربوط می‌شود. انگیزه سوداگری نیز به تمایل شرکت‌ها برای توازن در وجه نقد به منظور مزایای خرید در قیمت پایین اشاره دارد (گیل و شاه^۷، ۲۰۱۲). کیم و همکاران^۸ (۲۰۱۱) نیز بیان می‌کنند که انگیزه‌های احتیاطی و معاملاتی نقش مهمی در تبیین عوامل تعیین‌کننده سطح نگهداری وجه نقد دارند. در این زمینه، وجه نقد مازاد در حساب‌های شرکت لزوماً به نفع شرکت نیست، زیرا وجه نقد مازاد ممکن است به دلیل مدیریت ضعیف رخ دهد.

به عقیده فرریا و ویللا^۹ (۲۰۰۴) نگهداری وجه نقد مزایایی دارد که شامل کاهش احتمال در ماندگی مالی^{۱۰}، کمک به سیاست سرمایه‌گذاری شرکت در هنگام مواجهه با محدودیت‌های مالی و به حداقل رساندن هزینه تأمین منابع خارجی یا فروش دارایی‌های موجود است. در این زمینه، برنامه‌ریزی نقدینگی شرکت، به‌عنوان اصلی‌ترین جزو و پوشش‌دهنده سایر اجزای مدیریت سرمایه در گردش شناخته می‌شود که زمینه برخورد فعال در ابعاد فوق را فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، در صورتی که شرکت حد مطلوب نقدینگی را تعیین کند و در زمینه تأمین مالی کوتاه‌مدت و سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، مطالبات و موجودی کالا هم فعال عمل کند، ولی برنامه‌ریزی نقدینگی دوره‌ای را انجام ندهد، مدیریت سرمایه در گردش با نقص‌ها و کاستی‌های جدی مواجه می‌شود (تسامنیو اسکالیا^{۱۱}، ۲۰۰۵).

پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهد که کمیته حسابرسی می‌تواند موجب بهبود کیفیت سود و کاهش مدیریت سود نیز گردد (فخاری و همکاران، ۱۳۹۴). افزون بر آن، از آنجا که کمیته حسابرسی نظارت بر فرآیندهای گزارشگری مالی را فراهم می‌کند، سرمایه‌گذاران اعتماد بیشتری نسبت به گزارش‌های مالی تهیه شده توسط شرکت‌هایی که کمیته حسابرسی آنان ویژگی‌های با کیفیت‌تری دارند، خواهند داشت، زیرا وجود کمیته حسابرسی قدرتمند، پشتوانه مستحکمی برای صحت گزارش‌های مالی بوده و به‌عنوان یکی از ابزارهای نظارتی حاکمیت شرکتی شناخته می‌شود، لذا، این موضوع در قیمت سهام شرکت نیز منعکس می‌گردد. در این زمینه با توجه به این که کمیته حسابرسی نقش مهمی در اداره امور شرکت‌ها ایفا می‌کند، اگر کمیته حسابرسی به گونه مؤثر و کارا فعالیت کند، با توجه به نقش نظارتی خود، می‌تواند به شرکت در بهبود عملکرد مالی و حاکمیت شرکتی و افزایش ارزش دارایی‌های نقدی کمک کند (لی هونگ و همکاران، ۲۰۱۶).

در ادبیات مالی، کمیته حسابرسی به‌عنوان جزئی از ساختار حاکمیت شرکتی، ابزاری برای کاهش هزینه‌های نمایندگی و همچنین وسیله نظارتی اثر بخش برای بهبود روابط نمایندگی تلقی می‌شود. سان و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۴) بیان می‌دارند که وجود کمیته

حسابرسی. علاوه بر ارتقای سطح کیفی مکانیزم حاکمیت شرکتی، می‌تواند باعث افزایش کیفیت گزارشگری مالی شود. از این رو وجود کمیته حسابرسی شایسته و با کیفیت می‌تواند بر استفاده مؤثرتر از دارایی‌های نقدی شرکت از طریق اعمال سیاست‌های کمتر تهاجمی و کم‌ریسک‌تر، تأثیر داشته باشد. در نتیجه می‌توان انتظار داشت که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و نگهداری وجه نقد رابطه معناداری وجود داشته باشد. به عبارتی با افزایش کیفیت نظارت توسط کمیته حسابرسی، مدیریت منابع نقدی شرکت نیز بهبود یافته و اهداف تهاجمی مدیریت شرکت برای صرف منابع در پروژه‌های پرریسک که بیشتر در راستای منافع فرصت‌طلبانه وی است، کنترل و محدود گردد، در نتیجه انتظار می‌رود که فعالیت کمیته حسابرسی اثربخش، با نگهداشت سطح بهینه وجه نقد و رعایت رفتار محافظه کارانه‌تر مدیریت در صرف منابع نقدی، رابطه داشته باشد.

در این زمینه هیئت نظارت عمومی^{۱۳} (۱۹۹۴) و کمیته بلوریون^{۱۴} (۱۹۹۹) معتقدند که عملکرد کمیته حسابرسی زمانی از کیفیت بالایی برخوردار است که اعضای کمیته حسابرسی مستقل باشند که این امر منجر به ارتقای اعتبار گزارشگری مالی خواهد شد. بر اساس نظر پرسونز^{۱۵} (۲۰۰۵) عضوی از کمیته حسابرسی مستقل نامیده می‌شود که هیچ‌گونه رابطه شخصی یا مالی با شرکت و یا مدیران اجرایی شرکت نداشته باشد. همچنین پرسونز معتقد است که احتمال بروز تقلب زمانی کاهش می‌یابد که کمیته حسابرسی مستقل باشد. کلین^{۱۶} (۲۰۰۲) بیان داشت که یک رابطه منفی بین استقلال کمیته حسابرسی و رویه‌های مدیریت سود وجود دارد. همچنین یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد که استقلال کمیته حسابرسی موجب نظارت اثربخش‌تر بر مدیریت سود می‌شود (بدارد و همکاران^{۱۷}، ۲۰۰۴). لذا، می‌توان انتظار داشت که این موضوع نیز بر مدیریت و نگهداری وجه نقد مؤثر باشد.

در رابطه با تخصص اعضای کمیته حسابرسی، هیئت نظارت عمومی (۱۹۹۴) بیان داشت، در صورتی فعالیت کمیته حسابرسی اثربخش خواهد بود که اعضای کمیته حسابرسی در حوزه‌های حسابداری، حسابرسی، کنترل داخلی و گزارشگری مالی متخصص باشند. پرسونز (۲۰۰۹) معتقد است که وجود اعضای مستقل و متخصص در زمینه

حسابداری یا مالی در بین اعضای کمیته حسابرسی، احتمال کشف موارد ارائه نادرست در صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد. لذا، وی ادعا می‌کند که وجود اعضای متخصص در کمیته حسابرسی موجب اثربخشی بیشتر نظارت شرکت‌ها می‌گردد. بنابراین، می‌توان بیان داشت که بین تخصص اعضای کمیته حسابرسی در زمینه مالی، حسابداری و حسابرسی و مدیریت و نگهداری وجه نقد شرکت، رابطه معناداری وجود داشته باشد.

در زمینه اندازه کمیته حسابرسی، **دالتون و همکاران**^{۱۸} (۱۹۹۹) دریافته‌اند که بین اندازه کمیته حسابرسی و وظیفه نظارتی آن رابطه‌ای مستقیم وجود دارد و هر چه اندازه آن بزرگ‌تر باشد، عملکرد شرکت بهتر خواهد بود، زیرا وظیفه نظارتی کمیته حسابرسی بهتر انجام خواهد شد. کمیته‌های حسابرسی بزرگ شامل اعضای با تخصص‌های متنوع، به گونه مؤثرتری بر شیوه‌های گزارشگری مالی نظارت دارند (**فخاری و همکاران**، ۱۳۹۴). همچنین به اعتقاد **یانگ و کریشنان**^{۱۹} (۲۰۰۵) با افزایش اندازه کمیته حسابرسی از طریق نظارت اثربخش‌تر بر شرکت، بهبود مدیریت و نگهداری وجه نقد بیشتر فراهم می‌گردد.

در این زمینه پژوهش‌های داخلی و خارجی نیز مشاهده می‌شود. برای نمونه **فخاری و روحی** (۱۳۹۲) به بررسی بررسی تأثیر وجه نقد نگهداری شده و مدیریت سرمایه در گردش بر مازاد بازده سهام شرکت‌ها پرداختند. یافته‌ها نشان داد که بین وجه نقد نگهداری شده و سرمایه در گردش با مازاد بازده سهام، با در نظر گرفتن اثرهای متقابل وجه نقد و سرمایه در گردش سال جاری با سال قبل و همچنین، اثرهای اهرم بر آنها، رابطه معناداری وجود دارد. این یافته‌ها، بیانگر اهمیت تأثیر تصمیم‌های کوتاه‌مدت بر مازاد بازده سهام است و بیان می‌کند که به دلیل محدودیت منابع مالی، نگهداشت وجه نقد و سرمایه در گردش با مازاد بازده سهام رابطه مستقیم دارند.

رؤیایی و ابراهیمی (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی به بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی با استفاده از عوامل استقلال، تخصص، اندازه و تعداد جلسات بر سطح افشای داوطلبانه اخلاق پرداخته و دریافته‌اند که استقلال و تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه اخلاق تأثیر می‌گذارد. در میان پژوهشگران خارجی نیز **بیگ**^{۲۰} (۲۰۱۲) در پژوهشی به

بررسی رابطه حاکمیت شرکتی شامل اندازه کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته، استقلال کمیته و تخصص مالی کمیته حسابرسی و نگهداشت وجه نقد پرداختند. یافته‌ها نشان داد که رابطه مثبتی بین اندازه، استقلال و تعداد جلسات با نگهداری وجه نقد شرکت وجود دارد. همچنین بنجامین و کرامتی^{۲۱} (۲۰۱۳) با بررسی رابطه ویژگی‌های کمیته حسابرسی و جریان نقد آزاد ۱۲۰ شرکت خدماتی و بازرگانی از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۸، دریافتند که رابطه مثبتی بین اندازه، تعداد جلسات و استقلال و جریان نقدی آزاد وجود دارد. هیشام و همکاران^{۲۲} (۲۰۱۴) در پژوهشی دریافتند که استقلال و اندازه کمیته حسابرسی با افشای اخلاقی اطلاعات رابطه مستقیم دارند، اما تعداد جلسات و تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر افشای اخلاقی اطلاعات تأثیری ندارند..

سین سیانو و همکاران^{۲۳} (۲۰۱۶) در پژوهشی با بررسی رابطه توانایی‌های مدیران و نگهداری وجه نقد، دریافتند که توانایی مدیران و نگهداری وجه نقد دارای رابطه منفی و معناداری است. بدین معنا که با افزایش توانایی مدیران، میزان وجه نقد نگهداری شده کاهش می‌یابد. یو و همکاران^{۲۴} (۲۰۱۶) نیز با بررسی رابطه افشای اطلاعات مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نگهداری وجه نقد، دریافتند که افشای اطلاعات مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نگهداری وجه نقد دارای رابطه مثبت و معنادار است و این مسئله در شرکت‌هایی که از شفافیت اطلاعات کمتری برخوردار هستند، بیشتر است. افزون بر آن، اخیراً لی هونگ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی رابطه ویژگی‌های کمیته حسابرسی و نگهداری وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تایوان پرداختند و دریافتند که ویژگی‌های کمیته حسابرسی می‌تواند بر نگهداری وجه نقد اثر مثبت و معناداری داشته باشد.

بررسی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد اگرچه مطالعات متعددی در این زمینه صورت گرفته و یافته‌های ارزشمندی به دست آمده است، اما تاکنون هیچ پژوهش داخلی به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر نگهداری وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران نپرداخته است، لذا ضروری است که این مسئله مورد بررسی قرار گیرد.

اکنون در خصوص دستیابی به اهداف پژوهش و براساس مبانی نظری و پیشینه مطرح شده، همه مؤلفه‌های مورد بررسی در زمینه ویژگی‌های کمیته حسابرسی (استقلال، تخصص و اندازه) در یک رگرسیون چندمتغیره مورد بررسی قرار می‌گیرد تا بتوان بررسی دقیق‌تری را انجام داد. در نتیجه، این پژوهش یک فرضیه به صورت زیر خواهد داشت: فرضیه پژوهش: بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی (استقلال، تخصص و اندازه) و نگهداری وجه نقد رابطه معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کمی است که در آن از روش علمی ساخت و اثبات تجربی استفاده شده و بر اساس فرضیه‌ها و طرح‌های پژوهشی از قبل تعیین شده، انجام شده است. از این دسته پژوهش‌ها زمانی استفاده می‌شود که معیار اندازه‌گیری داده‌ها کمی است و برای استخراج نتیجه‌ها از روش‌های آماری استفاده می‌شود (نمازی، ۱۳۸۲).

متغیرهای پژوهش

در این پژوهش ویژگی‌های کمیته حسابرسی به‌عنوان متغیر مستقل و نگهداری وجه نقد به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. متغیرهای کنترلی نیز شامل اهرم مالی، اندازه شرکت و بازده دارایی‌ها است.

ویژگی‌های کمیته حسابرسی

در ادامه روش بررسی هر یک از مؤلفه‌های مرتبط با ویژگی‌های کمیته حسابرسی تشریح می‌گردد:

۱ استقلال کمیته حسابرسی^{۲۵}: استقلال کمیته حسابرسی یک متغیر دوارزشی صفر و یک است که اگر نسبت تعداد اعضای هیئت مدیره عضو کمیته حسابرسی (به‌جز اعضای غیرموظف) به تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی کمتر از ۰/۵ باشد، بیان‌گر استقلال نسبی است و مقدار این متغیر برابر با یک و در غیر این صورت برابر با صفر است (روهانا و

همکاران^{۲۶}، ۲۰۱۴). عضو مستقل کمیته حسابرسی عضوی است که فاقد هرگونه رابطه یا منافع مستقیم یا غیرمستقیم با سایرین است که بر تصمیم‌گیری مستقل وی اثرگذار باشد و موجب جانبداری وی از منافع فرد یا گروه خاصی از سهامداران یا سایر ذی‌نفعان شود یا سبب عدم رعایت منافع یکسان سهامداران گردد (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱).

تخصص اعضای کمیته حسابرسی^{۲۷}: تخصص اعضای کمیته حسابرسی بیانگر تعداد اعضای کمیته حسابرسی است که در زمینه حسابداری، حسابرسی و مالی فعالیت دارند و دارای علم و دانش تخصصی هستند (روهانا و همکاران، ۲۰۱۴). فرد متخصص، فردی است که مدرک دانشگاهی یا مدرک حرفه‌ای داخلی یا معتبر بین‌المللی در امور مالی، حسابداری، حسابرسی، مدیریت مالی، اقتصاد و سایر رشته‌های مدیریت با گرایش مالی یا اقتصادی، همراه با توانایی تجزیه و تحلیل صورت‌ها و گزارش‌های مالی و کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی دارد (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱).

اندازه کمیته حسابرسی^{۲۸}: اندازه کمیته حسابرسی با تعداد اعضای کمیته حسابرسی بررسی می‌شود (روهانا و همکاران، ۲۰۱۴).

نگهداری وجه نقد

برای بررسی نگهداشت وجه نقد از روش اوزکان و اوزکان^{۲۹} (۲۰۰۴) استفاده می‌شود. این نسبت از رابطه ۱ به دست می‌آید.

$$(1) \quad \text{نسبت نگهداشت وجه نقد} = \frac{\text{سرمایه گذاری کوتاه مدت} + \text{نقد وجه}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش با مرور پژوهش‌های مشابه، متغیرهای زیر به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته شده است:

اندازه شرکت: سطح وجه نقد مورد نیاز با افزایش اندازه شرکت بالا می‌رود (گرابلوسکی^{۳۰}، ۱۹۸۴؛ بنجامین و کرامتی، ۲۰۱۳). این متغیر از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها محاسبه شده است.

اهرم مالی: هزینه وجوه سرمایه‌گذاری شده در وجه نقد و سرمایه در گردش شرکت‌های با اهرم مالی بزرگتر، بیشتر است. زیرا آنها مجبور هستند صرف ریسک بالاتری را پرداخت کنند (میرز و مجلوف^{۳۱}، ۱۹۸۴؛ بنجامین و کرامتی، ۲۰۱۳). این نسبت نیز از طریق تقسیم کل بدهی‌ها بر کل دارایی‌ها، محاسبه شده است.

بازده دارایی‌ها: بازده دارایی‌ها تأثیر منفی بر میزان وجوه مورد نیاز شرکت دارد (کیشینیچ و همکاران^{۳۲}، ۲۰۰۶). می‌توان این موضوع را به دو صورت بیان نمود. اول این که شرکت‌های با عملکرد بهتر می‌توانند با سهولت سرمایه‌های خارجی بیشتری را جذب نمایند و در دیگر سرمایه‌گذاری‌های با سودآوری بالاتر نیز سرمایه‌گذاری کنند. دوم این که شرکت‌های با بازده بالاتر به علت تسلط خود بر بازار، مدیریت وجه نقد بهتری دارند، زیرا آنان قدرت چانه‌زنی بیشتری با تأمین‌کنندگان و مشتریان دارند (میکائیلان و همکاران^{۳۳}، ۱۹۹۹). این متغیر به وسیله سود قبل از بهره و مالیات تقسیم بر میانگین کل دارایی‌ها محاسبه شده است.

جامعه آماری و نمونه پژوهش

در این پژوهش کل جامعه مورد نظر انتخاب شده و سپس با اعمال محدودیت‌های زیر نمونه آماری مشخص شد. برای این منظور، ۵ معیار زیر در نظر گرفته شده و در صورتی که شرکتی کلیه معیارها را داشته باشد، به عنوان جامعه پژوهش انتخاب شده است. با توجه به محدود بودن حجم جامعه کل آن به عنوان نمونه انتخاب شد. شرکت قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۳۹۴ در بورس فعال باشد.

به دلیل ماهیت خاص فعالیت شرکت‌های هلدینگ، واسطه‌گری‌های مالی و شرکت‌های سرمایه‌گذاری و تفاوت قابل ملاحظه ماهیت آنها با شرکت‌های تولیدی و بازرگانی، شرکت برگزیده از صنایع یاد شده نباشد.

به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی شرکت منتهی به ۱۲۹ سفند باشد و در بازه زمانی مورد مطالعه، تغییر سال مالی یا تغییر فعالیت نداشته باشد.

صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه شرکت‌ها در بازه زمانی مذکور به گونه کامل در وب‌گاه بورس اوراق بهادار موجود باشد.

معامله سهام آنها طی دوره پژوهش بیش از سه ماه در بورس اوراق بهادار تهران متوقف نشده باشد .

بر اساس معیارهای بالا، ۶۵۵ سال- شرکت به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد.

ابزار تجزیه و تحلیل

در این پژوهش ابتدا با استفاده از نرم‌افزار اکسل متغیرهای پژوهش از روی داده‌های خام و نرم‌افزار رهاورد نوین ۳ آماده و سپس با استفاده از نرم‌افزار ای‌ویوز نسخه ۹، تجزیه و تحلیل نهایی انجام شد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

در جدول شماره ۱ آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه نشان داده شده است. لازم به ذکر است که تعداد مشاهده‌های مورد بررسی برای محاسبه متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی ذکر شده، ۶۵۵ سال- شرکت است.

جدول شماره ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
استقلال کمیته حسابرسی	-	۱	۰	-
تخصص اعضای کمیته حسابرسی	۲/۲۶۹۴	۴	۰	۰/۸۲۰۵
اندازه کمیته حسابرسی	۳/۰۵۳۸	۵	۱	۰/۴۴۵۶
نگهداری وجه نقد	۰/۰۶۱۸	۰/۴۸۷۵	۰/۰۱۳۷	۰/۰۷۶۱
اندازه شرکت	۱۳/۶۴۳۲	۱۸/۴۲۷۵	۶/۱۳۲۸	۲/۴۱۳۶
اهرم مالی	۰/۶۲۴۰	۰/۹۲۵۶	۰/۰۹۰۱	۰/۲۲۸۹
بازده دارایی‌ها	۰/۱۳۲۷	۰/۶۳۰۹	-۰/۲۵۵۴	۰/۱۲۴۶

لازم به ذکر است که با توجه به اسمی بودن متغیر استقلال کمیته حسابرسی، میانگین و انحراف معیار آن بی‌معنا است و لذا ارائه نشده است. افزون بر آن، در میان متغیرهای

مستقل، اندازه کمیته حسابرسی بیشترین میانگین و تخصص اعضای کمیته حسابرسی، بیشترین انحراف معیار را به خود اختصاص داده است. همچنین در میان متغیرهای کنترلی، اندازه شرکت بیشترین میانگین و انحراف معیار را به خود اختصاص داده است. نگهداری وجه نقد با میانگینی برابر با ۰/۰۶۱۸ نشانگر آن است که به طور متوسط، نسبت وجه نقد و سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت در شرکت‌های نمونه حدود شش صدم کل دارایی‌ها است. این در حالی است که بیشترین میزان این متغیر ۰/۴۸ و کمترین آن ۰/۰۱ است. میانگین اهرم مالی (۰/۶۲) نیز نشان می‌دهد که بدهی شرکت‌ها به طور متوسط بیش از نصف دارایی‌های آنها بوده که بیانگر میزان بالای اهرم مالی در شرکت‌های نمونه است.

بررسی ایستایی (پایایی) متغیرهای پژوهش

بر اساس آزمون ریشه واحد از نوع آزمون هادری^{۳۴}، چنانچه معناداری آماره آزمون کمتر از ۰/۰۵ باشد، متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی پژوهش در دوره پژوهش پایا هستند. یافته‌های حاصل از بررسی پایایی متغیرهای پژوهش با استفاده از این آزمون در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول شماره ۲. یافته‌های حاصل از آزمون هادری

نام متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری
استقلال کمیته حسابرسی	۱۴/۲۵۶۹	۰/۰۰۰۰
تخصص اعضای کمیته حسابرسی	۱۲/۸۶۱۴	۰/۰۰۰۰
اندازه کمیته حسابرسی	۱۰/۱۱۸۱	۰/۰۰۰۰
نگهداری وجه نقد	۸/۲۴۰۳	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۱۵/۵۴۷۱	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	۸/۳۵۰۱	۰/۰۰۰۰
بازده دارایی‌ها	۹/۹۸۴۶	۰/۰۰۰۰

با توجه به یافته‌های جدول شماره ۲، سطح معناداری در آزمون ریشه واحد هادری برای تمام متغیرها کوچک‌تر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد متغیرهای پژوهش پایا هستند. این بدان معنا است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کواریانس متغیرها بین

سال‌های مختلف، ثابت است. در نتیجه، شرکت‌های مورد بررسی تغییرهای ساختاری نداشته‌اند و استفاده از این متغیرها در الگو باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

نتایج آزمون فرضیه پژوهش

بررسی هم‌خطی

زمانی که در داده‌های مورد مطالعه بین متغیرهای مستقل مشکل هم‌خطی وجود داشته باشد، یافته‌ها قابل اتکا نبوده و نمی‌توان از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده کرد. برای بررسی مشکل هم‌خطی چندگانه در این پژوهش از عامل تورم واریانس و تلرانس استفاده شد. زمانی که عامل تورم واریانس کوچک‌تر از ۵ و عامل تلرانس کوچک‌تر از ۱ باشد، نشان‌دهنده عدم وجود هم‌خطی در داده‌ها است (خواجوی و ممتازیان، ۱۳۹۳). جدول شماره ۳ یافته‌های این آزمون را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۳. یافته‌های مربوط به بررسی هم‌خطی بین متغیرها

متغیر	استقلال	تخصص	اندازه	اندازه شرکت	اهرم مالی	بازده دارایی‌ها
...	۱/۲۵۴	۱/۱۳۶	۱/۱۲۷	۲/۰۲۵	۱/۷۸۹	۲/۳۷۶
...	۰/۷۵۲	۰/۶۹۸	۰/۸۰۷	۰/۶۴۵	۰/۷۲۶	۰/۸۳۴

با توجه به یافته‌ها که در همه موارد عامل تورم واریانس کوچک‌تر از ۵ و عامل تلرانس نیز کوچک‌تر از ۱ است، در نتیجه هم‌خطی در داده‌ها وجود ندارد.

بررسی واریانس ناهمسانی

در این پژوهش برای بررسی واریانس ناهمسانی از آزمون وایت استفاده شد. جدول شماره ۴ یافته‌های این بخش را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴. یافته‌های مربوط به بررسی واریانس ناهمسانی بین متغیرها

آماره .	۱/۳۵۶۱
معناداری	۰/۵۱۴۶

یافته‌ها نشان داد که میزان احتمال آماره ذکر شده بیشتر از ۰/۰۵ بوده و در نتیجه الگوی پژوهش، مشکل واریانس ناهمسانی ندارد.

آزمون انتخاب الگو

یافته‌های حاصل از برآورد الگوی رگرسیون مناسب، در جدول شماره ۵ ارائه شده است. لازم به ذکر است که الگوی پژوهش به صورت رابطه ۲ خواهد بود.

$$(۲) \dots \dots \dots$$

با توجه به یافته‌های ارائه شده در جدول شماره ۵ و از آنجا که سطح معناداری آزمون چاو و هاسمن کمتر از ۰/۰۵ است، برای آزمون فرضیه پژوهش می‌توان از الگوی اثرهای ثابت استفاده کرد.

جدول شماره ۵. یافته‌های مربوط به انتخاب الگوی مربوط به آزمون فرضیه‌ها .

فرضیه	آزمون	آماره آزمون	سطح معناداری
فرضیه	آزمون چاو	۱۳۰/۵۱۸	۰/۰۰۰
	آزمون هاسمن	۱۳/۱۷۵۱	۰/۰۰۰

آزمون فرضیه پژوهش

به منظور آزمون فرضیه پژوهش، به بررسی رابطه بین استقلال کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی با نگهداری وجه نقد پرداخته شد. جدول شماره ۶ یافته‌های آزمون فرضیه پژوهش را نشان می‌دهد.

یافته‌های پژوهشی حاصل حاکی از آن است که بین ویژگی‌های استقلال کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی با نگهداری وجه نقد، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین همان‌گونه که در یافته‌های فوق ملاحظه می‌شود، سطح معناداری در همه متغیرهای مربوط به ویژگی‌های کمیته حسابرسی کمتر از ۰/۰۵ است. این امر بیانگر وجود رابطه معناداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین متغیرهای مورد آزمون است. افزون بر این، یافته‌های حاصل از بررسی خودهمبستگی جمله‌های خطا با استفاده از آماره دوربین واتسون نیز نشان‌دهنده نبود خطای خودهمبستگی است. همچنین،

مقدار آماره . و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه معنادار نبودن کل الگو (صفر بودن تمام ضرایب) رد می شود و الگوی رگرسیون برآورده شده در کل معنادار است. از سوی دیگر، بررسی ضریب تعیین تعدیل شده ویژگی‌های کمیته حسابرسی نیز نشان داد که حداکثر ۴۸ درصد از تغییرهای نگهداری وجه نقد را می توان با استفاده از ویژگی‌های کیفیت کمیته حسابرسی تبیین کرد.

جدول شماره ۶. یافته‌های تخمین الگوی رگرسیون مربوط به آزمون فرضیه پژوهش

متغیرها	ضریب متغیر	آماره .	سطح معناداری
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۱۳۷۵	۴/۲۸۳۵	۰/۰۰۶۹
تخصص اعضای کمیته حسابرسی	۰/۱۰۴۲	۳/۰۵۸۷	۰/۰۱۳۱
اندازه کمیته حسابرسی	۰/۹۴۲۳	۲/۶۵۹۶	۰/۰۲۴۵
اندازه شرکت	۰/۸۲۵۶	۲/۰۷۹۴	۰/۰۳۸۱
اهرم مالی	-۰/۰۱۹۵	-۱/۰۰۹۵	۰/۳۱۳۲
بازده دارایی‌ها	۰/۰۳۵۱	۰/۹۵۲۵	۰/۳۵۶۱
مقدار ثابت	-۰/۰۴۶۲	-۰/۷۲۸۴	۰/۴۶۶۷
ضریب تعیین		۰/۵۹۲۳	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۴۸۶۰	
آماره .		۷/۵۷۳۲	
معناداری آماره .		۰/۰۰۰۰	
دوربین واتسون		۱/۹۰۵۱	

افزون بر موارد ذکر شده، بررسی متغیرهای کنترلی نیز نشان از آن دارد که تأثیر اندازه شرکت بر نگهداشت وجه نقد مثبت و معنادار است و با افزایش اندازه شرکت، نسبت نگهداری وجه نقد افزایش می یابد، اما رابطه اهرم مالی و بازده دارایی‌ها و نسبت نگهداری وجه نقد معنادار نیست.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش با استفاده از هر سه معیار برآورد ویژگی‌های کمیته حسابرسی نشان می دهد که میزان ویژگی‌های کمیته حسابرسی، دارای رابطه مثبتی با نگهداری وجه نقد

شرکت است. این موضوع ناشی از توجه کمیته حسابرسی به نگهداری وجه نقد، مدیریت وجه نقد، مدیریت سرمایه در گردش و موارد مرتبط با وجه نقد است، لذا کمیته حسابرسی با کیفیت می‌تواند با بهبود مدیریت وجه نقد در شرکت، موجب افزایش ارزش آن گردد، چرا که با کنترل و محدود نمودن تصمیم‌های تهاجمی مدیریت که باعث کاهش وجه نقد و مواجهه شرکت با ریسک ناشی از مدیریت سرمایه در گردش تهاجمی و حداقلی توسط مدیر می‌گردد، شرکت از ناتوانی مالی و مواجهه با ریسک ورشکستگی حفظ می‌گردد. این مسئله با توجه به الزام بورس به تشکیل و فعالیت کمیته‌های حسابرسی دارای اهمیت است، زیرا کمیته حسابرسی با کیفیت و مستقل از مدیریت، ممکن است در پیشبرد اهداف شرکت و اجرای سیاست‌های واقع‌بینانه‌تر و کمتر ریسک‌آفرین شرکت را از مواجهه با انواع ریسک‌ها و به ویژه ریسک ورشکستگی صیانت کند. با توجه به ضعف محیط کنترلی در شرکت‌های ایرانی و همچنین نو پا بودن ایجاد الزامی کمیته حسابرسی، کارآمدی وجود کمیته حسابرسی در بعضی از موارد دچار ابهام است. با این حال، یافته‌های این پژوهش بیانگر تأثیر مثبت کمیته حسابرسی با کیفیت (بزرگ، مستقل و با تخصص) بر مدیریت بهینه وجه نقد است.

یافته‌های این پژوهش همسو با یافته‌های لی‌هونگ و همکاران (۲۰۱۶) در رابطه با تأثیر مستقیم ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر نگهداری وجه نقد است. همچنین یافته اصلی این پژوهش که اثبات لزوم توجه بیشتر به نگهداری و مدیریت وجه نقد است با پژوهش‌های بیگ (۲۰۱۲) و بنجامین و کرامتی (۲۰۱۳) همسویی دارد.

این پژوهش نیز مانند سایر پژوهش‌ها دارای محدودیت‌هایی است که محدود بودن تعداد نمونه بررسی و حذف شرکت‌های واسطه‌گری و هلدینگ از این دست عوامل است. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌گردد که شرکت‌ها به نقش برجسته کمیته حسابرسی توجه بیشتری نموده و افزایش کارایی آن را در برنامه‌های خود قرار دهند. به مدیران نیز پیشنهاد می‌گردد که به منظور افزایش ارزش شرکت، به رهنمودهای کمیته حسابرسی و الزام‌های مصوب آن و همچنین به نگهداری سطح وجه نقد مورد نیاز و مناسب

توجه بیشتری نمایند. همچنین برای پژوهش‌های آینده پیشنهاد می‌گردد تا به منظور درک بهتر عوامل مؤثر بر سطح نگهداری وجه نقد، مواردی مانند بیش‌اعتمادی مدیران، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نوع صنعت نیز مورد بررسی قرار گیرد.

یادداشت‌ها

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

منابع

عباسیان، عزت‌الله؛ مرادپوراولادی، مهدی؛ عباسیان، وحید. (۱۳۸۷). اثر متغیرهای کلان اقتصادی بر شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۱۲(۳۶)، ۱۵۲-۱۳۵.

فخاری، حسین و روحی، قاسم. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر وجه نقد نگهداری شده و مدیریت سرمایه در گردش بر مازاد بازده سهام شرکت‌ها. *مجله دانش حسابداری*، ۴(۱۴)، ۴۹-۲۷.

خواجوی شکرالله؛ ممتازیان، علیرضا. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر کیفیت افشای اطلاعات مالی بر بازده جاری و آتی سهام. *دانش حسابداری مالی*، ۱(۱)، ۲۷-۹.

نمازی، محمد. (۱۳۸۲). نقش پژوهش‌های کیفی در علوم انسانی. *مجله جغرافیا و توسعه*، ۱(۱)، ۸۷-۶۳.

رهنمای رودپشتی، فریدون؛ کیایی، علی. (۱۳۸۷). بررسی تبیین استراتژی‌های مدیریت سرمایه در گردش در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش و پژوهش حسابداری*، تابستان (۱۳)، ۱۳-۶.

رؤیایی رضانعلی؛ ابراهیمی، محمد. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه اخلاق. *حسابداری مالی*، ۷(۲۵)، ۸۸-۷۱.

.....
..... <i>Journal of Accounting and Economics</i>
.....
..... <i>Asian Journal of Finance & Accounting</i>
.....
..... <i>Small Business Economics</i>
.....
..... <i>Journal of Financial Economics</i>
.....
..... <i>Journal of Geography and Development</i>
.....
..... <i>Journal of Banking and Finance</i>
.....
..... <i>Review of Accounting and Finance</i>
.....
..... <i>International Journal of Disclosure and Governance</i>
.....
..... <i>Strengthening the Professionalism of the Independent Auditor</i>
.....
..... <i>Knowledge and Accounting Research</i>
.....
..... <i>Social and Behavioral Sciences</i>
.....
..... <i>Quarterly Financial Accounting Journal</i>
.....
.....
..... <i>The 24 SFM Conference</i>
.....
..... <i>Managerial Auditing Journal</i>
.....
..... <i>Managerial Finance</i>

.....
International Journal of Auditing.....

.....
European Accounting Review.....

